

אוגדן פעילות לרכזי הקהילות של ארגון ידידי כדור הארץ המזרח התיכון

לרכז/ת שלום,

אוגדן זה נוצר על מנת להבנות מסגרת פעילות מסודרת לקבוצות "נאמני המים" בקהילות הארגון הישראליות, תוך מתן מקום רב לדגשים האינדיבידואליים של כל רכז ורכזת בקהילתם.

מטרות האוגדן:

- ✓ בניית מסגרת תוכן משותפת וסדר פעילות דומה לקהילות הישראליות של הארגון.
- ✓ יצירת אוסף מערכים ופעילויות מגוון ושמיש לטובת הרכזים והפעילים.
- ✓ יצירת בסיס מידע נוח ושמיש לרכזים.

רציונל:

הפעילות השנתית מבוססת על מהלך מובנה של הכרות עם נושאי מים וסביבה, כאשר הרחבת מעגל הידע מתבצע מהמקומי אל האזורי.

מבנה ההדרכה השנתי המוצע כאן מחולק לפי הפרקים הבאים:

פרק 1. "מים וסביבה": מבוא עיוני וכללי בנושאי סביבה ומים שנועד ליצור סף ידע משותף בקרב המשתתפים.

פרק 2. "מציאות המים שלי": בחינת מצב המים בקהילה שלי.

פרק 3. "מציאות המים של שכניי": בחינת מצב המים בקהילות השכנות לי.

פרק 4. "מים בהיבט אזורי": מבט רחב יותר על מציאות המים של אזורי נהר הירדן, אקוויפר ההר וים המלח. מטרת פרק זה היא להכיר את שלושת מקורות המים האלו ולהבין את הקשרים הקיימים בין הקהילות השונות.

פרק 5. "מים במזרח התיכון": מבט אל האזור ומציאות המים בו.

פרק 6. "דברים כלליים": נושאים סביבתיים נוספים.

* ניתן להעביר את הנושאים בצורה שונה, כמו לדוגמא: פרק 1 ולאחר מכן פרקים 2-5 בסדר הפוך וכך ללכת מהרחב למצומצם. ההחלטה נתונה בידך. עם זאת, חשוב לגעת בכל הנושאים הללו.

בכל פרק ישנם קישורים שונים הקשורים לנושא הפרק. הקישורים הם אופציונאליים, כמובן, אך ממומלץ לכל רכז להיעזר בהם תוך התאמתם לקהילתו.

בנוסף, בכל פרק מופיעים רעיונות ופעילויות שגובשו ונאספו על-ידי רכזי הקהילות. הכוונה היא ליצור מאגר פנימי משותף לרכזים ולפעילים, תוך הרחבתו באופן תמידי.

מסמך זה נועד לשימוש נשים וגברים כאחד. כל שימוש בלשון זכר נעשה עקב מגבלות השפה בלבד.

פרק 1 : מים וסביבה

מטרות פרק זה :

לערוך הכרות ראשונית עם נושאי מים ואיכות סביבה, תוך הבנה של מונחי יסוד ויצירת בסיס עבודה ולמידה משותף להמשך.

מושגי יסוד סביבתיים:

התחממות גלובלית (Global Warming) - עלייה הדרגתית בטמפרטורת הקרקע הממוצעת של כדור הארץ, האחראית לשינויים בתבניות האקלים הגלובליות. קיימת מחלוקת מדעית אודות עוצמת השינוי והשפעותיו העתידיות, אך מקובל כי ההתחממות היא תוצאה של אפקט החממה (Greenhouse Effect).

זיהום (Pollution) - שינוי בלתי רצוי במאפיינים הפיזיים, כימיים ו/או ביולוגיים של מים, אוויר וקרקע. זיהום עלול להיגרם על-ידי גורמים טבעיים ואנושיים כאחד.

מידרך אקולוגי (Ecological Footprint) - מדד המכמת ומגדיר את שטח האדמה והמים הנדרש על מנת לספק את הצרכים ולקלוט את חומרי הפסולת של אוכלוסייה בעלת אורח חיים נתון.

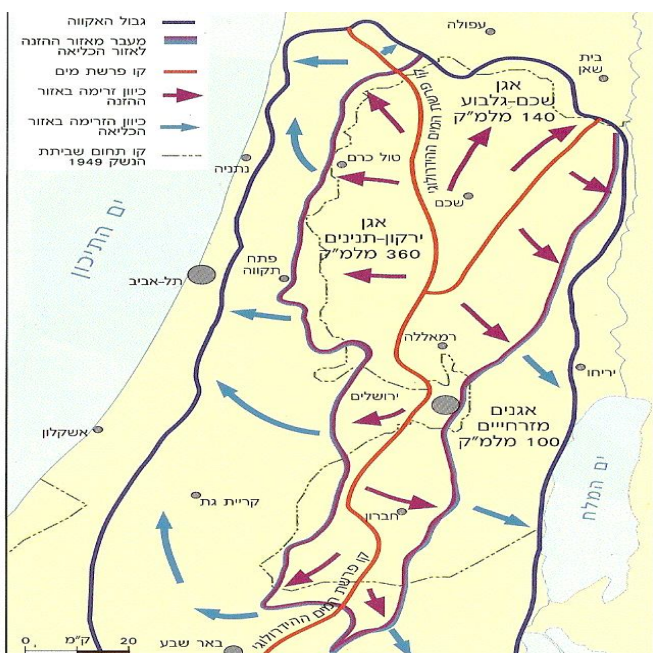
מיחזור (Recycling) - תהליך עיבוד או השבה של חומרים או מוצרים לשימוש חוזר לאותה מטרה, אשר לה יועדו בראשונה או כחומרי גלם.

נחלת הכלל (The Commons) - משאבים המשותפים לכולנו ואין עלינו לשלם על השימוש בהם. לדוגמה אוויר, קרקע ציבורית וכו'.

פיתוח בר קיימא (Sustainable Development) - פיתוח העונה על צרכי הדור הנוכחי מבלי להתפשר על יכולתם של הדורות הבאים לענות על צרכיהם.

צדק סביבתי (Environmental Justice) - השאיפה לחלוקה שוויונית בצריכת משאבי טבע והשפעה הוגנת של הסביבה על היחיד ועל תתי הקבוצות השונות בחברה, לטוב ולרע.

קיימות (Sustainability) - השאיפה האנושית להתקיים לאורך זמן אינסופי מבלי לכלות את משאבי כדור הארץ

מושגי יסוד בנושאי מים:

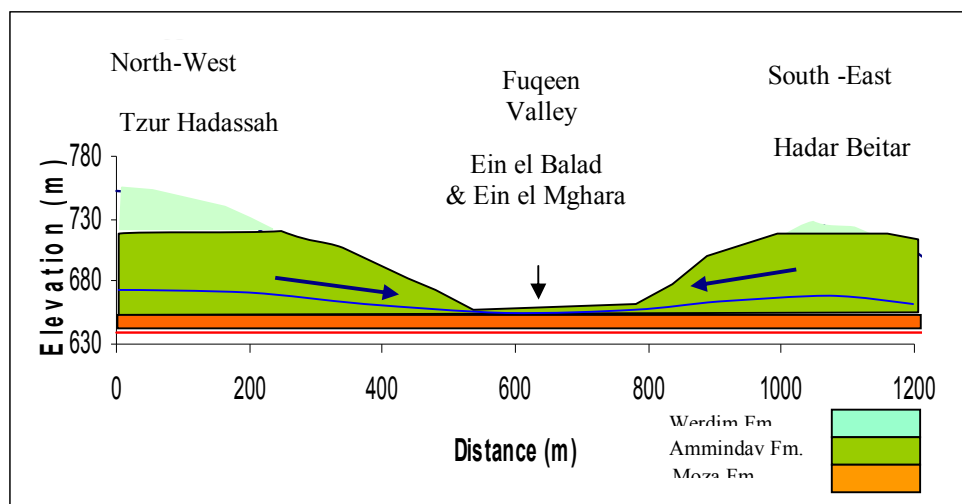
אגן זיקוה (Drainage Basin) - אזור יבשתי מוקף הרים שמשטחו מתנקזים המים אל המקום הנמוך ביותר באגן.

אקוויפר (Aquifer) - פירושו המילולי - נושא מים. שכבת סלע נקבובי או סדוק הנמצאת מתחת לפני השטח ומכילה מים, ובה נאגרים מי התהום. ראו גם: ספר המים, עמ' 25.

(משמאל: תרשים אקוויפר (ההר)

אקוויפר עמוק (Deep Aquifer) - אקוויפר הנמצא עמוק באדמה, בדרך כלל בין אקוויקלודים (שכבות סלע אטומות). נקרא גם אקווה כלואה. לדוגמא, אקוויפר ההר.

אקוויפר רדוד (Shallow Aquifer) - אקוויפר הנמצא בעומק נמוך מתחת לאדמה ולא בהכרח בין אקוויקלודים. נקרא גם אקווה חופשית. לדוגמא, אזור וואדי פוכין:

המלחת מי תהום (Underground Water Salinization) - תהליך שבו גדלה מליחות מי התהום מסיבות טבעיות ו/או עקב פעילות אנושית.

זיהום מים (Water Pollution) - תהליך חדירת חומרים זרים לסביבת המים הטבעית העלול לגרום נזק למקור המים ולאקוסיסטמה.

מי נגר (Water Run Off) - כינוי כולל לכל מי המשקעים הזורמים אל הים. נגר עילי הוא כל המים הזורמים מכל פני הקרקע, ונגר בסיס הוא סך המים הזורמים בתת הקרקע.

מקורות זיהום מים (Water Pollution Sources) - קיימים מקורות רבים לזיהום מים, ולמעשה, כל חומר שהנגר העילי סוחף עימו ומחלחל אל מי התהום יכול להיקרא מקור זיהום.

קו פרשת מים הידרולוגי (Hydrological Water Line) - קו המציין את כיוון זרימת מי התהום.

קו פרשת מים טופוגרפי (Topographical Water Line) - קו המציין את כיוון זרימת הנגר העילי בנחלים. ראוי לציין שפכים ביתיים ותעשייתיים, כימיקלים המשמשים בחקלאות ובתעשייה, תשטיפי כבישים ומטמנות, וכן גזים אטמוספריים הנשטפים עם הגשם.

שאלות לדיון:

- מהם הזיהומים הסביבתיים שאנו רואים בסביבתנו? האם קיימים זיהומים נוספים שאנו איננו רואים?
- האם דבר מלוכלך הוא בהכרח מזוהם? האם מים מלוכלכים הם תמיד מזוהמים?
- אילו זיהומים סביבתיים אנחנו מייצרים בחיי היומיום? אילו "הכרחיים" יותר ואילו פחות? ומהי השפעתם על סביבתנו הקרובה?

פעילויות אופציונאליות :

- השוואה בין אורחי חיים שונים של אנשים (וחיות) והשפעתם של הסביבה.
- בנייה משותפת של דגם אקוויפר / מחזור המים.
- סיורים באתרים בהם קיימת בעיית זיהום.

קישורים מועילים לפרק זה :

נחלים כמערכות אקולוגיות :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_0grmbkjg3

נחלת הכלל בהקשרה הסביבתי :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_1dnpgn8dw

אתר המשרד לאיכות הסביבה, בו קיים מידע אודות נושאי מים בישראל :

<http://www.sviva.gov.il>

אתר (באנגלית) המכיל מידע שימושי רב אודות מים ואיכות סביבה :

<http://www.eoearth.org/by/topic/water>

אתר הילדים המפורט והמעולה של הסוכנות האמריקאית להגנת הסביבה :

<http://www.epa.gov/kids/water.htm>

אתרים לחישוב המדרך האקולוגי :

- באתר מרכז השל (בעברית) :

<http://heschel.org.il/heshelphp/quiz-new.php>

- אתר (באנגלית פשוטה) המיועד לילדים :

http://www.zerofootprintkids.com/kids_home.aspx

- אתר מפורט (ואוסטרלי) לבני נוער ומבוגרים :

<http://www.epa.vic.gov.au/ecologicalfootprint/globalFootprint/index.asp>

- אתר ה-BBC לחישוב מדרך המים האקולוגי בבית :

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/629/629/5086298.stm

חינוך לקיימות בתוך אתר מט"ר :

<http://www.matar.ac.il/forums/earthMessages.asp>

קישור לקובץ חינוך סביבתי בערבית :

http://www.medies.net/filemgmt_data/files/arabic1.pdf

הקטגוריה הסביבתית של אתר סנונית :

<http://www.snunit.k12.il/subjects/geography1.html>

וויקיפדיה סביבתית בעברית עם ערכים מועילים :

www.ecowicki.org.il

מאגר מידע סביבתי של החברה להגנת הטבע :

<http://www.teva.org.il/?CategoryID=434>

מילון עם מושגים סביבתיים נוספים :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_2gdrw7pgp

מסמך ובו מאה ואחת אתרי אינטרנט בנושאי איכות סביבה :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_3fhfc8mdb

פעילויות:

אתר תנועת הצופים המכיל פעילויות סביבתיות שונות המתאימות לפרקי האוגדן השונים :
http://www.zofim.org.il/center_show.asp?cat_id=5764801

פעילויות סביבתיות בתוך אתר הרשת הירוקה:
<http://www.greennet.org.il>

פעילות ניצול משאבי טבע :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_7ft6sppgd

פעילות משאבי מים :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_8fvcmnjhj

פעילות פתיחה בנושאי מים :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_10dt592zcd

פעילות הקושרת נושאי סביבה לאחריות אישית :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_11cnzhvqc6

פעילות על חשיבותם של משאבי טבע והווצרותם של מעיינות :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_16fjtk224b

מידע נוסף:

גבירצמן, ח. "משאבי המים בישראל", הוצאת יד יצחק בן-צבי, ירושלים, 2002

זוזובסקי, ר. דרסלר, מ. "מים בעידן של שלום", הוצאת רכס, תל אביב, 2000 ; עמודים 1-76

"מים", הוצאת מט"ח תל אביב, 2004 ; פרק א'- רקע כללי, פרק ב'- שמושי מים, פרק ג'- זיהום מים (מכיל דוגמאות רלוונטיות לפרקים 2 ו-3).

פרק 2 : מציאות המים שלי

מטרות פרק זה :

להכיר את נושא ותרבות המים בקהילה שלי :

- מהו מקור מי השתייה העיקרי של קהילה?
- מהם מקורות המים העיליים והתחתיים בסביבתה? מהו מצבם?
- מהו הקשר בין אופני הפרנסה המקומית וצריכת מים על-ידי הסקטורים השונים בקהילה? כמה מים מנותבים לצריכה ביתית והשקיה? האם קיימות בעיות חקלאיות עם מים, האם קיימות בעיות מים בתעשייה מקומית? לאן מוזרמים השפכים? האם נעשה שימוש נכון במים בקהילה סביבנו?
- להכיר את הקונפליקטים והאיומים המרכזיים על מקורות המים בסביבה הקרובה - **כל רכז יכין מערך המציג את עיקרי התוכנית הירוקה של קהילתו.**

כדאי לקיים סיורים ומפגשים עם אנשי מקצוע על מנת להכיר את מצב משק המים בקהילה.

שאלות לדיון :

- אילו בעיות מים קיימות בקהילה שלי?
- האם וכיצד ניתן לפתור את בעיות המים האלו?
- האם בעיות המים האלו קשורות לבעיות סביבתיות אחרות? כיצד?
- מהן הדרכים השונות בהן ניתן לעורר מודעות סביבתית בקהילה שלי?
- כיצד אני יכול לפעול – כיצד יכולים מעשיי להשפיע לטובה על מצב המים בקהילתי?

פעילויות אופציונאליות :

- שרטוט או בניית מודל משותף של מערכת המים הביתית וקישורה לזו הקהילתית : הגעת המים, השימוש בהם וזרימתם הלאה.
- שירטוט או בניית מודל משותף של מערכת המים הקהילתית.
- ביקור בפרויקטים "ירוקים" הקשורים למים הקיימים בקהילה.
- סיור "עצמאי" של הקבוצה באזור ומציאת בעיות / פתרונות שונים הקשורים לשימוש במים.
- פעילות בקהילה לשם הגברת המודעות לנושאי המים ואיכות הסביבה בה.

קישורים מועילים לפרק זה :

הפרסומים השונים של ארגון ידידי כדור הארץ המזה"ת :

<http://www.foeme.org/publications.php>

הנחיות לבניית קמפיין סביבתי בקהילה :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_22gqx9g5c3

פעילויות :

בחירת מציאות המים שלי ושל קהילתי בעבר ובהווה :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_23cqddkkd3

פעילות מים בבית הספר ובקהילה שלי :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_24ccfsq3g9

פרק 3 : מציאות המים של שכניי

מטרות פרק זה :

- ללמוד ולהכיר את הקהילה השכנה, את תרבותה ואת המציאות הפוליטית והחברתית בה.
- ללמוד ולהבין את מציאות המים בקהילה השכנה ואת הבעיות הסביבתיות הקיימות בה :
- מהו מקור מי השתייה העיקרי בקהילה השכנה?
- מהם מקורות המים העיליים והתחתיים הקיימים בה? מהו מצבם?
- להתייחס לאופני הפרנסה וצרכי המים השונים בקהילה השכנה – מה הקשר ביניהם? האם קיימות בעיות חקלאיות עם מים, האם קיימות בעיות מים בתעשייה מקומית? לאן מוזרמים השפכים?
- הכרת הקונפליקטים והאיומים העיקריים על מקורות המים בקהילה השכנה - **כל רכז יציג את התוכנית הירוקה של הקהילה השכנה.**

שאלות לדיון :

- במה דומה קהילתי לקהילה השכנה? במה היא שונה?
- האם ישנם מקורות מים משותפים לקהילתי ולקהילה השכנה?
- כיצד ניתן לפתור את הבעיות בצורה משותפת?
- כיצד ישפיע פתרון חד צדדי על קהילתי? וכיצד ישפיע על שכניי?

פעילויות אופציונאליות :

- סיורים בקהילה תוך הפניית מבט אל עבר הקהילה השכנה (סיור ב"שביל השכנים", למשל).
- יצירת קשרים שוטפים עם הקהילה השכנה דרך האינטרנט לדוגמא.
- באם מתאפשר - קיום מפגשים משותפים עם הקהילה השכנה על מנת להכיר אחד את השני ואת בעיות המים המשותפות לקהילות.

קישורים מועילים לפרק זה :

מידע אודות קהילות הנגב ועזה :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_31dqpeg8cq

פירסומי שבילי השכנים ומידע אודות קהילות פרויקט "מים ושכנות טובה" :

<http://www.foeme.org/publications.php>

פירסום של הארגון הדן בכל קהילות הפרויקט :

http://www.foeme.org/index_images/dinamicas/publications/publ69_1.pdf

פעילויות :

פעילות שכנים של קהילת צור הדסה ודיון על משמעות השכנות במגילת העצמאות :

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_32x8k3ffdz

פרק 4 : מים בהיבט אזורי – אקוויפר ההר, נהר הירדן וים המלח

מטרות פרק זה :

הכרת נהר הירדן, ים המלח ואקוויפר ההר, משאבי המים המרכזיים והמשותפים למרבית קהילות פרויקט "מים ושכנות טובה".
הבנת הבעייתיות הטמונה במקור מים משותף וחוצה גבולות מחד, וכנגד - פוטנציאל הפיכתו לבסיס של שיתוף פעולה.

מושגים רלוונטים:

"זכויות גדה" (Riparian Rights) - תפיסת בעלות על משאבי מים הגורסת כי "לבעלים" של גדת מקור המים זכות גישה ושימוש במים.
מחסור במים (Water Shortage) - מצב בו כמות המים הזמינים (ראויים לשתייה וברי הפקה) אינה עונה על צרכי האוכלוסייה.
מים כמשאב טבע במחסור - המים הם חלק מנחלת הכלל ואנו משלמים למדינה על הובלתם וצריכתם. כיום קיימת מצוקת מים במדינות רבות בעולם בשל היחס בין גודל האוכלוסייה ורמת הצריכה לנפש אל מול התנאים האקלימיים ו/או הפוליטיים-חברתיים. במזה"ת, בו האקלים יובשני והאידיוי עומד על כ- 3,500 ס"מ בשנה מנוצלים כל המשקעים. בנוסף, קיימות שנות בצורת בהן כמות המשקעים נמוכה מהאידיוי.
משאב חוצה גבולות (Cross Border Resource) - משאב טבע הממוקם גיאוגרפית במספר מדינות או מושפע ממספר מדינות.

שאלות לדיון:

- באילו סוגים של מקורות מים מדובר? מהם האיזומים המרכזיים עליהם?
- האם וכיצד משתמשת קהילתי בכל אחד ממקורות המים הללו? וכיצד משתמשת בהם הקהילה השכנה לי?
- מהו ההבדל בין מקור מים למשאב מים?
- מהי ההשפעה של גורמים פוליטיים וחברתיים על שלושת מקורות המים?
- כיצד היותם משאבי מים חוצי גבולות משפיעה על מקורות מים אלו?
- האם ניתן לפתור את הבעיות הסביבתיות הקיימות בצורה משותפת? ומי ישתתף בפתרונות?
- כיצד עלול פתרון חד צדדי להשפיע על שלושת מקורות המים? וכיצד עלול להשפיע עלי? ועל שכניי?

פעילויות אופציונאליות:

- סיור במקורות המים וסביבתם (דרך "שבילי השכנים", למשל).
- שרטוט או בנייה משותפת של מודל מחזור המים הרלוונטי לשלושת מקורות המים, תוך הדגשת הקשרים ביניהם.
- בנייה והדגמה של הבעיות הסביבתיות בעזרת חומרים שונים, כגון הטייה וחסוימה של זרימת מים.

קישורים מועילים לפרק זה:

אקוויפר ההר:

הצגה מהירה של האקוויפר וקהילותיו:

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_38ck3twcfw

כתבה אודות השפעתה של פסולת מוצקה על האקוויפר:

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_39g8bkq5dr

פרסומים של הארגון הנוגעים לאקוויפר ההר:

<http://www.foeme.org/publications.php?ind=29>

מצגת מתוך פרויקט "פרו-אקוויפר" של הארגון:

http://docs.google.com/Presentation?id=dgskrjqc_40zpm2cgz

מאמר קצר של "אדם טבע ודין" אודות נחל אלכסנדר, מתוך אתר מט"ח:

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=1155>

נהר הירדן:

אודות מצבם הסביבתי של עמק הירדן וים המלח:

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_40f52x82g7

עובדות אודות נהר הירדן:

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_41sjgzsd7

ראיון רדיו עם מיכל שגיב על מצבו הנוכחי של הנהר:

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_42hg4v6ccq

אתר פרויקט "חיים לירדן" בראשות מועצה אזורית גליל עליון:

<http://www.galil-elion.org.il>

פירסומים שונים של הארגון הנוגעים לנהר הירדן:

<http://www.foeme.org/publications.php?ind=21>

כתבה מתוך "הארץ" באנגלית על הזיהום בנחל חרוד:

<http://www.haaretz.com/hasen/spages/958880.html>

מאמר קצר אודות נהר הירמוך מתוך אתר מט"ח:

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=13156&str1=%D7%94%D7%99%D7%A8%D7%9E%D7%95%D7%9A&str3=&find=1&ex=0&docs=1&pic=1&sites=1&title=&all=1&x=0&y=0>

ים המלח:

על התהליכים שהביאו להוצרתו של השבר הסורי אפריקאי וים המלח, מתוך אתר מט"ח:

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=7027>

תהליכי הוצרתו והתייבשותו של ים המלח כיום, מתוך אתר מט"ח:

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=7025>

שרטוטים המדגימים את הצטמקותו של ים המלח:

http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_43gb43x9gr

"מעשה שהיה כך" - סיפור אודות התייבשותו של ים המלח :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_45d272tcd6

פרסומים שונים של הארגון הנוגעים לים המלח :
<http://www.foeme.org/publications.php?ind=22>

מסמך מדיניות ומצגת של המשרד להגנת הסביבה :
http://www.sviva.gov.il/Enviroment/bin/en.jsp?enPage=BlankPage&enDisplay=view&enDispWhat=Zone&enDispWho=dead_sea_policy&enZone=dead_sea_policy

מסמך הבוחן חלופות שונות להצלת ים המלח :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_49c32c3dcc

מאמר קצר מתוך אתר מט"ח המציג את מפעלי ים המלח בנימה אוהדת :
<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=10256>

פעילויות:

פעילות משאבי מים וחיסכון במים שבמרכזה הכינרת :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_52pkhdt2xx

פעילות לחטיבת הביניים בנושא הבקע וים המלח :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_59dhmzrzcb

מידע נוסף:

זוזובסקי, ר., דרסלר, מ. "מים בעידן של שלום" הוצאת רכס, תל אביב, 2000 ; עמ' 77-104

"מים", הוצאת מט"ח תל אביב, 2004 ; עמ' 34-49

פרק 5 : מים במזה"ת

מטרות פרק זה :

הכרת נושא המים במזה"ת והבעיות הסביבתיות והחברתיות הנלוות לו, והצגתו כחלק בלתי נפרד ממורכבות המציאות באזור.

מבוא:

מים הם משאב נדיר יחסית במזרח התיכון, משאב שלקח חלק דומיננטי בפוליטיקה בו מאז ומעולם. מים הם חלק מהאתוס הציוני והפלסטיני כאחד ומשחקים תפקיד משמעותי בקונפליקט הערבי-ישראלי, כמו גם בקונפליקטים בין מדינות ערביות באזור המזה"ת. בעלות על מקורות מים קשורה באופן ישיר לשליטה על האדמה, וגישה אליהם נחשבת למקור של כוח. מים שימשו כמקור לסכסוכים בעבר ובהווה, והשליטה בהם נתפסת כמקור אפשרי למלחמות עתידיות בין מדינות באזור. יחד עם זאת, הכרה בחשיבותם של מקורות המים מהווה גם בסיס לשיתוף פעולה החל מהסכם מדריד משנת 1991 (למרות שהסכם על שימוש במקור מים משותף לא נחתם עד כה), כאשר דוגמא בולטת היא הסכמי המים בין ישראל לירדן.

שאלות לדיון:

- היכן בעולם ממוקם המזה"ת? מהם גבולותיו האפשריים?
- מהם מקורות המים הגדולים באזור המזרח התיכון? באילו מדינות הם נמצאים?
- אילו מדינות עשירות, יחסית, במים, ואילו עניות במיוחד?
- מהו האקלים באזור המזה"ת? כיצד משפיע הדבר על משטר המים בו?
- האם קיימות דרכים אפשריות "לייצר" מים במזה"ת? מה דעתכם על כך?
- האם ביקרתם במדינות במזה"ת? האם תרצו? באיזה?

פעילויות אופציונאליות:

- חלק זה הוא תיאורטי ו"לימודי" יותר באופיו. רצוי לשלב בו מפות, וניתן לחלקו ללימוד עצמי ולדיון משותף לאחריו, או לבצעו בקבוצה מתחילתו ועד סופו. ניתן גם לשלב את הלמידה המשותפת עם פעילויות מהחלק השלישי, המפגישות בין "נאמני המים" בקהילות שכנות. מטרת הפרק היא להכיר את המזרח התיכון ומציאות המים בו ובמקביל לגרום למשתתפים לחוש כחלק מהאזור ולא כזרים בתוכו; רצוי שהפעילויות ישלבו את שני האלמנטים הללו בתוכן.

קישורים מועילים לפרק זה:

ראיון על הקשר שבין נושאי מים, סביבה ובטחון :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_65gzw9nms3

סקירה כללית ומקיפה (יחסית) על מקורות המים במזה"ת:
<http://exact-me.org/overview/hebrew/toc.htm>

מתוך אתר סנונית:
<http://learn.snunit.k12.il/databases/seder/upload/wazani/mideast.html>

ארבע מאמרים קצרים (באנגלית) העוסקים בקשר בין מים וסכסוכים במזה"ת:
<http://www.mideastnews.com/water.htm>

הסכמי המים תחת "הסכם אוסלו":
<http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Guide+to+the+Peace+Process/THE+ISRAELI-PALESTINIAN+INTERIM+AGREEMENT+-+Annex+III.htm#app-40>

פעילויות:

פעילות מים בהיבט אזורי:
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_66dffh69d2

מידע נוסף:

זוזובסקי, ר., דרסלר, מ. "מים בעידן של שלום", הוצאת רכס, תל אביב, 2000; עמ' 105-105 סוף
סופר, א. "נהרות של אש: המאבק על המים במזרח התיכון", הוצאת עם עובד, 1992
"מים", הוצאת מט"ח תל אביב (2004); פרק ד'- ניהול המים

פרק 6: נושאים סביבתיים נוספים

פרק זה מכיל קישורים לשלל נושאים סביבתיים נוספים שאינם נכללים בפרקי האוגדן הקודמים. נושאים אלו אינם נוגעים ישירות בנושאי מים ודו-קיום, אך ניתן (ואף רצוי) לשלבם במהלך הפעילויות עם קבוצות "נאמני המים" בקהילות. ניתן לשלבם במסגרת הפעילות השוטפת או ליחד פעילויות נפרדות לחלקם של הנושאים. המבחר המובא כאן מצומצם בלבד וכוונתו היא להקנות מידע ראשוני ולעורר כיווני מחשבה ופעילות נוספים.

הקישורים בפרק זה:

השימוש בפלסטיק ומיחזור:

אתר "המועצה לישראל יפה" המכיל מידע שימושי בנושאי פלסטיק ושקיות ניילון:
<http://www.israel-yafa.org.il/search.asp?strSearch=פלסטיק&lngCategoryID=1774>

דף מידע אודות כלי פלסטיק מתכלים:
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_67hb3ttvfs

מים מינרלים ובקבוקי פלסטיק:
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_68dn7pksg2

האתר של קבוצת סנונית העוסקת במיחזור אלקטרוניקה:
<http://www.snunit-recycling.com>

התחממות גלובלית:

דו"ח של "אדם טבע ודין" משנת 2007:
http://www.ued.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/GWREPORT.pdf

דו"ח של הארגון על שינויי האקלים במזה"ת (באנגלית):
<http://www.foeme.org/publications.php?ind=78>

חוברת ההדרכה החינוכית של "שעת כדור הארץ" (יש "להעתיק ו"להדביק"):
storage.cet.ac.il/CetForums/Storage/MessageFiles/6648/21566/Forum21566M147490I0.doc

קומפוסט:

סיבות והוראות להכנת ערימת קומפוסט, מתוך סדנא של החברה להגנת הטבע:
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_71g3wpwred

תרשים של מתקן קומפוסט ביתי:
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_73q4sg54hj

חינוך סביבתי במערכת החינוך:

חוזר מנכ"ל משרד החינוך משנת 2004:
http://cms.education.gov.il/EducationCMS/applications/mankal/arc//sd5bk9_4_5.htm

חזון לפיתוח בר קיימא של המשרד להגנת הסביבה:
http://www.sviva.gov.il/Enviroment/Static/Binaries/Articals/hozer_kayamut2_1.pdf

פרויקט "הליכה ברגל לבית הספר" של המשרד להגנת הסביבה :
[http://www.sviva.gov.il/bin/en.jsp?enPage=BlankPage&enDisplay=view&enDispWhat=Object&enDispW
ho=Articals^15201&enZone=rekaa_klali](http://www.sviva.gov.il/bin/en.jsp?enPage=BlankPage&enDisplay=view&enDispWhat=Object&enDispW
ho=Articals^15201&enZone=rekaa_klali)

ועוד:

דף מידע בסיסי למדריכים אודות צמחי מרפא והשימוש בהם :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_107kkqwgrfv

בנייה בעזרת צמיגים ופסולת בניין :
http://docs.google.com/Doc?id=dg5jjc28_108dvw285gg

:

*

.